

Koho ještě zajímají zprávy

Žurnalistika se dramaticky proměňuje. Zvyklosti z devadesátých let dostávají pel dávných časů

Za starých časů si kdokoliv mohl sehnat bedýnku od mýdla, zajít si v Londýně do Hyde Parku a začít řečnit. Nesměl urážet Jeho či Její Veličenstvo, o královských nápadech se však mohl vyjadřovat jakkoliv hanlivě. Dneska se může vyjadřovat kdokoliv, aniž by musel do Hyde Parku a aniž by se musel obávat, že někoho uráží. Stačí vstoupit na internet.

Kdysi dávno

Kdysi dávno, začátkem devadesátých let minulého století, jsem se se skupinou mně podobných šílenců podílel na vzniku nových sdělovacích prostředků, tedy médií využívajících nastupující technologické možnosti. Náš podnik je největším vydavatelem novin v Kanadě. Patří mu deníky od Tichého oceánu až k Atlantiku, patří mu také druhá největší soukromá televizní síť v zemi. Hned na začátku našeho pachtění jsme věděli, že se nemíníme omezovat na převádění obsahu novin na síť. To umí každý. Programům, které tohle dělají, se říká lopaty (shovelware).

Rozhodli jsme se využít všeho, co dovolí moderní technika. Přes protesty vedení jednotlivých novin jsme zavedli okamžité zpravodajství tak, jak se dělo v reálném čase. Tam, kde byla v textu zmínka, že někdo něco říká, byl odkaz na nahrávku řečeného. Kde to šlo, nechyběl odkaz na obrazový záznam. Kde byla zmínka o dokumentu, byl odkaz na fotografii onoho dokumentu. A když šlo o příběh s nějakou minulostí, připojili jsme odkazy na předchozí zpravodajství.

Nedělali jsme si iluze, že všichni budou číst všechno. Bude na čtenáři, aby si vybral, o čem chce vědět co možná nejvíce. Naší povinností je „pouze“ dodat mu vše, co se o tom či onom příběhu dá zjistit.

Po řadě let to došlo i tak velkému a vlivnému listu jako je Washington Post. Ten začátkem letošního léta uznal, že bude dobře, když papírový deník začne spolupracovat se svými vlastními webovými stránkami (washingtonpost.com). Jelikož co je psáno, to je dáno, vytvořil pro své novináře desatero, jímž se od této chvíle budou muset řídit. Říká se v něm, že obě strany jsou na jedné lodi.

Bující sprost'áctví

Jenže dneska je - ve srovnání s mými multimedialními začátky - už zase všechno jinak. Čím to je, nevím, ale ve chvíli, kdy například CNN.com považuje za mazané nahradit zpravodajství o vzdělávání takzvanými legračními zprávami, mám pocit, že je něco shnilého... Ale kde? Je to chyba CNN? Nebo je krok amerického obra odrazem nějakého prapodivného pohybu ve společnosti?

A to je ještě nevinnost. Co říci stránkám, které dští rasovou nenávist, a může za to Čech, který bydlí v Kanadě, své stránky má uloženy na počítači v Americe, a svá poselství adresuje v češtině do srdce Evropy? Navíc zneužívá doménu *.org, vyhrazenu neziskovým skupinám. Zakázat? Jak však sladit zákony tří zemí? A nač z něj dělat mučedníka?

Autor oněch rasistických stránek se alespoň pod svůj výtvar podepsal. Mezitím se rozmohl zajímavý nešvar. Spousta zpravodajských stránek dává čtenářům možnost, aby reagovali na články. Poskytuje jim také možnost, aby viděli ohlasy ostatních čtenářů a aby reagovali i na

čtenářské připomínky či otázky. Redakce sice tvrdí, že sprost'árny se nepovolují, ba vyhrazují si právo je vyřazovat, jenže podívejte se na takové stránky. Aby se tak opravdu důsledně dělo, na to by si redakce musely držet zvláštní síly. Hulvátům se zdá, že jsou ukrytí, takže si vyskakují. Kdyby se však redakce doopravdy rozhodly, že s tím něco udělají, budou ve většině případů vědět okamžitě, z kterého počítače ta či ona sprost'árna přišla. Mohou takový přisprostlý počítač i zablokovat. Leč sprost'áctví bují dál.

Proč to obhroubí pisatelé dělají, na to existuje spousta názorů, z nichž některé hraničí s vědeckými teoriemi. Řekl bych, že to je prostě tím, že jsou to sprost'áci. Kdybychom zkusili zjistit, jakým procentem se podílejí na složení obyvatelstva, došli bych k tomu, domnívám se a doufám, že tvoří jen mizerný zlomek občanů.

Nástup blogů

Internetovým fenoménem posledních let jsou blogy, čili - přeloženo doslova - pavučinové zápisníky. A právě blog je vlastně dnešní odrůdou bedničky od mýdla, zatímco Internet je dnešním Hyde Parkem. Blogů je neuvěřitelné množství. Takzvaně vědecky se dělí podle dvou základních měřítek. Jedno měřítko je technické a pro naše potřeby lhostejné, druhé stojí na obsahu a blogy zhruba rozděluje na čisté zpravodajství, čisté názory, názory založené na zpravodajství a zpravodajství založené na názorech. Jako každé vědecké rozdělování živoucích organismů, i tento pokus je nedostatečný, ne-li hloupý. Dejme tomu, že se vydáte na cestu kolem světa. Máte v kapse mobilní telefon, takže můžete vesele blogovat. Vaši přátelé čtou vaše zprávy, jedni s nadšením, druzí závistivě, ale jsou to opravdu zprávy? „Našli jsme ve vesnici XY hospodu. Nemůžete ji přehlédnout: jdete po hlavní ulici, druhou křižovatku za dopravními světly doleva...“ To je pořád ještě zpráva. „Je to ta úplně nejskvělejší hospoda.“ Pročpak? „Takového lososa na másle jste ještě neochutnali.“ Jenže čtenář, který se právě na stránku dívá, třeba ryby nesnáší. Čili okamžitě tu stojí názor proti názoru.

Někteří teoretici právě z existence blogů vytvořili další šuplík: říkají jim občanské novinářství. Profesionální novináři tedy nejsou občany? Je nicméně pravda, že „občanské novinářství“ vede „klasické novinářství“ úplně jiným směrem. V první řadě „občanské novinářství“ velice často nedbá základních zákonů žurnalistického řemesla, což je škoda, neboť některé z těchto zákonů jsou užitečné. Například vyslechnout všechny zúčastněné strany příběhu, neboť i taková facka v hospodě se bude jevit jinak fackujícímu než fackovanému, a i mezi svědky budou nejspíše alespoň dva tábory, které tu rvačku popíší každý úplně jinak.

Neustálá dočasnost

Vznik a růst onoho „občanského novinářství“ přesně odpovídá jedné ekonomicko-politické teorii. Ve své teorii megatrendů předpověděli američtí ekonomové John Naisbitt a jeho žena Patricie Aburdeneová již před třemi desetiletími rozvoj tzv. nových technologií a s tím spojené zásadní změny v hospodářských i společenských soustavách. Ostatně současný rozvoj nevládních organizací mnozí spojují s dopady, které předpověděli a formulovali Naisbitt s Aburdeneovou.

Jedním z jevů, které tvůrci teorie megatrendů prognózovali, byl vznik takzvaných nestálých koalic. Princip si přiblížme na modelovém příkladu: Člověk X souhlasí s člověkem Y, že stavět silnici tak, aby vedla kolem vesnice Z (a nikoliv skrze ni) poškodí hospodářské postavení oné vesnice Z. Projekt je škodlivý, shodnou se ti dva, a vytvoří - s pomocí internetu a „občanského novinářství“ - hnutí, které zkusí donutit plánovače a stavbaře silnice, aby přehodnotili plány. O pár dnů později budou X s Y ve při ohledně něčeho úplně jiného. V

tomto případě budou stát každý jinde a oba si založí svou skupinu, která bude stát proti té druhé skupině. Znamená to, že se X a Y od téhle chvíle budou nenávidět? Vůbec ne. Ostatně, vždyť jsou spolu pořád ještě na téže lodi ohledně té zatracené silnice.

Domyšleno do důsledků: pakliže se společnost bude i nadále vyvíjet tak, jak předpověděli autoři teorie megatrendů, bude to nakonec znamenat konec politických stran v podobě, kterou známe. A bude to také znamenat konec (v převážně většině odvětví) konceptu zaměstnání a začátek konceptu práce, což povede k nutnosti změnit zákonodárství o přenosnosti zdravotního i jiného (například životního) pojištění, změnit způsoby výpočtu a vyplácení důchodů -už to samo o sobě bude znamenat revoluci.

Nikdo nic neví

Kdo o takových „megatrendech“ bude schopen informovat nejlépe? Právě nová média! Noviny informují o tom, co bylo včera.
Pokračování na straně D8

Pokračování ze strany D5

Rozhlas či televize, i ve svých zpravodajských podobách, vysílají (alespoň v Severní Americe) zprávy v patnáctiminutových cyklech. Když se někde děje něco mimořádného, zůstanou u živého vysílání z té události, i když se třeba zrovna v tu chvíli nic neděje: co kdyby se v době jejich nepřítomnosti něco stalo? To znamená, že v té době ignorují vše ostatní. To se nemůže novým médiím stát: obnovují své zpravodajství bez ohledu na časové cykly a obnovují je celé. A ještě vám ty zprávy dodají až do vašeho telefonu. Záleží tedy na čtenáři, který se dnes na internetu pouhým kliknutím může stát rovněž posluchačem či divákem, jakou událost si vybere.

Nicméně výše uvedené výhledy se mohou proměnit v akademické debaty. Podstatné totiž je, co se reálně děje v „terénu“. Viz jedno čerstvé zjištění Harvardovy univerzity: šedesát procent mladistvých mezi 12 až 17 lety, čili teenagerů, kašle na zprávy o věcech obecného zájmu, od politiky až po válku. A podrobnosti z toho průzkumu zní stejně málo povzbudivě: osmadvacet procent teanagerů kašle na zprávy málem stoprocentně, zatímco dvaatřicet procent připustilo, že se jednou denně mrknou. Mezi lidmi staršími, od 18 do 30, jich osmačtyřicet procent naznačilo, že mají důležitější zájmy. Mezi lidmi nad 30 let jsou zprávy lhostejné bezmála čtvrtině dotázaných. A když už sledují zprávy, vzrušují je hlavně události mezi hollywoodskými celebritami.

Pro americké klasické novináře musí znít strašně zjištění, že papírové noviny považuje za zdroj zpráv pouze pět procent mladých lidí. Procento zájmu o zprávy prostřednictvím internetu se mezi mladými a staršími zhruba shoduje. Nejhorší je, že mladiství Severoameričané, stejně jako jejich starší spoluobčané, dosud většinou považují za nejlepší zdroj zpráv televizi, čili prostředek, nad kterým se, snad kromě platů pro slavné moderátory, zbytek novinářské obce právem ušklíbá.

Žurnalistika je prostě na rozcestí, a která z cest je ta pravá, to teď nikdo neví. Ostatně, nikdo ani neví, kam která ta cesta vůbec vede.

***

Petr Adler

Narodil se v roce 1943, působil v týdeníku Mladý svět, od jara 1981 žije a pracuje v Kanadě, byl například redaktorem v deníku Edmonton Journal či zakládajícím šéfredaktorem u společnosti Southam New Media (dnes Canwest Interactive), která spustila stránky

canada.com. Čtrnáct let je Adler porotcem světové soutěže Eppy v kategorii nejlepší zpravodajské stránky na internetu.

Někteří teoretici právě z existence blogů vytvořili další šuplík: říkají jim občanské novinářství. Profesionální novináři tedy nejsou občany?